

Από τις θρυλικές εταιρές της αρχαιότητας έως τα πλοία των λουλουδιών στην Κίνα, τις βασιλικές ερωμένες στις αυλές της Ευρώπης, τα «κουτσουλισμένα περιστέρια» των ΗΠΑ, η Βρετανή ακαδημαϊκός Κέιτ Λίστερ αφηγείται την ιστορία του αγοραίου έρωτα. Τώρα και στα ελληνικά.

ΒΙΒΛΙΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ
ΜΑΡΙΑ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Σελίδες από ένα μπλε βιβλίο, έναν οδηγό της συνοικίας Στόριβιλ της Νέας Ορλεάνης, όπου ζούσαν όλες οι εργάτριες του σεξ της πόλης.

το νεότερο βιβλίο για το αρχαιότερο (;) επάγγελμα

Σκηνή από γαλλικό μπορντέλο των αρχών του 20ού αιώνα.

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΛΙΓΕΣ ΗΜΕΡΕΣ, ο Ισπανός πρωθυπουργός Πέδρο Σάντσεθ εξήγγειλε ότι στο επόμενο χρονικό διάστημα θα προχωρήσει στην απονομιμοποίηση της πορνείας, χαρακτηρίζοντάς τη «μορφή υποδούλωσης» των γυναικών. Ήδη στη Γαλλία, στην Ισλανδία, στην Ιρλανδία, στη Βόρεια Ιρλανδία, στη Λιθουανία, στη Νορβηγία και στη Σουηδία, η πορνεία είναι παράνομη για τους πελάτες. Στην Ελλάδα –και σε μια σειρά ακόμα από ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ολλανδία, η Γερμανία, η Ελβετία– η πορνεία είναι νόμιμη και η άσκησή της διέπεται από κανονισμούς και ρυθμίσεις τόσο σε ό,τι αφορά τα άτομα όσο και τις εγκαταστάσεις που τα φιλοξενούν· παρ’ όλα αυτά είναι πολύ μεγάλος ο αριθμός των παρανόμως εκδιδόμενων και των μη αδειοδοτημένων οίκων ανοχής. Το ελληνικό Σωματείο Εκδιδόμενων Προσώπων αριθμεί 5.000 με 6.000 μέλη, ενώ έρευνα του καθηγητή του Τμήματος Εγκληματολογίας του Παντείου, Γρηγόρη Λάζου, εκτιμά ότι ο πληθυσμός των εκδιδόμενων στην Ελλάδα είχε ξεπεράσει το 2017 τις 18.000 (Η Καθημερινή, 9/6/2018).

Θα έχετε ακούσει σε ανύποπτο χρόνο ότι η πορνεία αναφέρεται ως «το αρχαιότερο επάγγελμα στον κόσμο». «Αυτό δεν είναι αλήθεια», ξεκαθαρίζει η ακαδημαϊκός και συγγραφέας Κέιτ Λίστερ, που υπογράφει την εξαιρετική έκδοση *Εταίρες, ιερόδουλες και πόρνες*, που κυκλοφόρησε πριν από μερικές εβδομάδες και στην Ελλάδα από τις εκδόσεις Καπόν. Ο πρώτος που επινόησε τη φράση «το αρχαιότερο επάγγελμα του κόσμου», γράφει, ήταν ο Ράντγιαντ Κίπινγκ στο διήγημά του *Στα τείχη της πόλης*, η ιστορία του οποίου ξεκινά με τη φράση: «Η Λαλούν είναι μέλος του αρχαιότερου επαγγέλματος στον κό-

σμο». Κάπως έτσι αυτή η έκφραση εντάχθηκε έκτοτε στην καθομιλουμένη και έφτασε, λανθασμένα, να θεωρείται ιστορική αλήθεια.

Η Κέιτ Λίστερ ερευνά εδώ και δεκαετίες το θέμα της σεξουαλικής εργασίας και το βιβλίο είναι αποτέλεσμα αυτής της έρευνας που την οδήγησε, όπως λέει, να αναπτύξει παθιασμένες απόψεις για τα δικαιώματα των εργατριών του σεξ σήμερα. «Όταν κοιτάει κανείς την ιστορία του αγοραίου έρωτα, μπορεί να δει ότι έχουμε ακόμη τις ίδιες στιγματιστικές συζητήσεις και την ίδια ολέθρια συμπεριφορά εδώ και χιλιάδες χρόνια», σημειώνει στην επικοινωνία μας. «Σε πολιτισμούς όπου το σεξ είναι καταπιεσμένο και θεωρείται αμαρτωλό, η φιγούρα του εργάτη του σεξ γίνεται συμβολική των ανησυχιών της συγκεκριμένης κουλτούρας για το σεξ. Στη διάρκεια των αιώνων, οι εργάτες του σεξ έχουν υποστεί τις χειρότερες τιμωρίες, το στίγμα και τη σκληρότητα. Το να μάθει κανείς την ιστορία της πορνείας είναι κάτι, αλλά εγώ ένιωθα πάντα ότι ήταν πολύ σημαντικό να χρησιμοποιήσει κανείς αυτή την ιστορία για να κατανοήσει τη δική μας αντιμετώπιση απέναντι στο σεξ και στους ανθρώπους που το πωλούν».

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΡΝΕΙΑΣ

Το βιβλίο της είναι μια εμπειριστατωμένη και εκτεταμένη καταγραφή της ιστορίας της εργασίας στο σεξ, από τις πόρνες στους ναούς της Βαβυλώνας και τις θρυλικές εταίρες της αρχαίας Ελλάδας έως τα αγόρια που συνευρίσκονταν στα Μόλιζ Χάουζ του Λονδίνου του βασιλιά Γεωργίου, τα νεαρά κορίτσια της Καντόνας στην Κίνα και τις Χήρες του Ουίντσεστερ στην Γκρόουπκαντ Λέιν του μεσαιωνικού Λονδίνου. →

Γυναίκες του οίκου ανοχής που βρίσκεται στον αριθμό 2 της οδού Λονδίνου, στις αρχές του 20ού αιώνα.

Ζωγραφιές από το εσωτερικό αττικών κυλίκων (πλατύ και ρηχό κύπελλο, κυρίως για την κατανάλωση κρασιού) που φιλοτέχνησαν διάφοροι καλλιτέχνες περί το 500 π.Χ.

Στη διάρκεια της έρευνάς της ομολογεί ότι την εξέπληξαν διάφορα πράγματα: «Νομίζω ότι πάντα εκπλήσσομαι από το πόσο οι συμπεριφορές απέναντι στην πορνεία καθοδηγούνται από το χρήμα. Αν το άτομο που πουλά σεξ το πουλά σε έναν πλούσιο, ισχυρό άνθρωπο, είναι “φλερτ” ή “επαγγελματίας ερωμένη” και μπορεί να αποκτήσει τεράστια δύναμη. Οι βασιλικές ερωμένες ήταν συχνά γνωστές ως “η δύναμη πίσω από τον θρόνο”, λόγω της επιρροής που είχαν στον βασιλιά. Αυτές οι γυναίκες μπορούσαν να αλλάξουν την πολιτική ενός κράτους – και συχνά το έκαναν. Οι βασιλικές ερωμένες ήταν μια αναγνωρισμένη και σημαντική θέση στην αυλή, ενώ οι πιο φτωχές αδερφές τους που πωλούσαν σεξ στους δρόμους δέχονταν πολύ σκληρή μεταχείριση και θεωρούνταν αμαρτωλές. Πάντα με σόκαρε το ότι μπορεί να βλέπουμε ανθρώπους που κάνουν το ίδιο πράγμα με τόσο διαφορετικό τρόπο».

ΑΝΘΡΩΠΟ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Το βιβλίο ξετυλίγει την ιστορία του αγοραίου έρωτα από τον αρχαίο κόσμο έως σήμερα. Υπάρχουν άφθονες αποδείξεις, αναφέρει η Λίστερ, ανθηρού σεξουαλικού εμπορίου στην αρχαία Μεσοποταμία και αναφορές για την πρακτική της επονομαζόμενης «ιερής πορνείας». Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, οι γυναίκες της Βαβυλώνας πουλούσαν σεξ στους πιστούς στον ναό της Αφροδίτης έναντι ενός σέκελ, δηλαδή σεξ στην υπηρεσία της θεάς του έρωτα, μια ιστορία που αποδείχτηκε πολύ επιδραστική. Η πιο απτή απόδειξη «ιερής πορνείας», σημειώνει η συγγραφέας, είναι η οκτακοσίων ετών ινδουιστική παράδοση της devadasi στην Ινδία. Devadasi σημαίνει «γυναίκα στην υπηρεσία του Θεού» και στη Νότια Ινδία είναι γυναίκες αφροισωμένες στην υπηρεσία της θεάς Γιελαμά. Ήδη από την αρχαιότητα υπήρχε νομική προστασία και κρατικός έλεγχος της εργασίας στο

σεξ. Σχεδόν σε όλη την αρχαία Ελλάδα, η σεξουαλική εργασία ήταν απολύτως νόμιμη. Υπήρχε νομοθετική ρύθμιση, φορολογούνταν και παρείχε σημαντικό εισόδημα στο κράτος. Από τις γνωστότερες πόρνες ήταν η εταίρα Φρόνη, ερωμένη και μούσα του Πραξιτέλη, που λέγεται ότι πόζαρε για το άγαλμα της Αφροδίτης του γλύπτη. Ο πιο συνηθισμένος όρος για κάποιον που πουλούσε σεξ ήταν «πόρνη», που προέρχεται από το ρήμα «πέρνημι», που σημαίνει «πουλάω». Γενικά ήταν μορφωμένες και καλλιεργημένες γυναίκες, που εργάζονταν ως ελεύθερες επαγγελματίες, εξασφαλίζοντας πλούσιους προστάτες.

Η σεξουαλική εργασία στην αρχαία Ελλάδα υφίστατο σε έναν κόσμο εκμετάλλευσης και βαθιάς πατριαρχίας, αλλά δεν θεωρείτο εγγενώς λάθος, θεωρεί η Λίστερ. Το στίγμα σχετιζόταν περισσότερο με την κοινωνική τάξη παρά με το σεξ. Αντιθέτως, στην αρχαία Ρώμη η σεξουαλική εργασία θεωρείτο επαίσχυντη και οι ίδιες οι εργάτριες του σεξ χαρακτηρίζονταν νομικά ως άτιμες. Δεν μπορούσαν να ψηφίσουν ή να καταθέσουν ως μάρτυρες ενώπιον δικαστηρίου και κινδύνευαν να ξυλοκοπηθούν εάν διέπρατταν έγκλημα. Παρά το στίγμα, η σεξουαλική εργασία ήταν τόσο μέρος του ρωμαϊκού κόσμου όσο οι δρόμοι και το κρασί.

ΣΤΙΓΜΑ ΚΑΙ ΓΚΕΤΟΠΟΙΗΣΗ

Στο μεσαιωνικό Λονδίνο, η πορνεία δεν ήταν παράνομη, αλλά είχε τεθεί υπό αυστηρή επιτήρηση και οι τακτικές που χρησιμοποιήθηκαν για τον έλεγχο της ήταν το στίγμα και η γκετοποίηση. Έως το 1393, οι αρχές του Λονδίνου είχαν περιορίσει τα μπορντέλα στην επικράτεια της Επισκοπής του Ουίντσεστερ στο Σάουθγουορκ. Σε μια προσπάθεια να ταυτοποιούνται και να ελέγχονται οι γυναίκες που ζούσαν πουλώντας σεξ, ψηφίστηκαν νόμοι που απέτρεπαν τις πόρνες από το να ντύνονται όπως οι καλές και

«Χρειάζεται να ακούσουμε τους ίδιους τους εργάτες και τις ΕΡΓΑΤΡΙΕΣ ΤΟΥ ΣΕΞ και να σταματήσουμε να προσπαθούμε να τους σώσουμε, να τους τιμωρήσουμε ή να τους ποινικοποιήσουμε».

ευγενείς κυρίες και δεσποινίδες. Στις γυναίκες που κατηγορούνταν για κοινή πορνεία ή μαστροπεία ως πρώτο αδίκημα ξυρίζαν τα κεφάλια τους και στη συνέχεια τις περιέφεραν στο κέντρο της πόλης κρατώντας μια λευκή ράβδο και φορώντας τους ριγέ πανωφόρι με κουκούλα, ενώ τα εγκλήματά τους διαβάζονταν δυνατά. Η Λίστερ παραθέτει μαρτυρίες ότι το 1598 στις όχθες του Τάμεση υπήρχαν δεκάδες μαγειρεία (πορνεία που σέρβιραν και φαγητό).

ΚΡΑΤΙΚΑ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΠΟΡΝΕΙΑ

Τον 15ο και 16ο αιώνα, στην Ευρώπη εμφανίστηκε η κρατικά ελεγχόμενη πορνεία, που θεωρούνταν περίπου αναγκαίο κακό – η πορνεία ήταν ανάχωμα ενάντια στη σεξουαλική αμαρτία. Κάθε γυναίκα που ήθελε να πουλήσει σεξ στις μεγάλες πόλεις της Ιταλίας της Αναγέννησης περίμενε να εγγραφεί στα μητρώα του κρατικού μηχανισμού, να λάβει άδεια, να φορολογηθεί και να περιοριστεί σε διακριτές γεωγραφικές ζώνες, όπου θα εργαζόταν σε κρατικό οίκο ανοχής και θα υπόκειτο σε νόμους που θα καθόριζαν τι μπορούσε να φοράει, πού μπορούσε να πηγαίνει και πού μπορούσε να ζήσει. Η νομιμοποίηση δεν σήμαινε, φυσικά, αποδοχή. Οι κανόνες που καταρτίστηκαν για να ελεγχθούν οι ανέντιμες γυναίκες ήταν περιοριστικοί και τιμωρητικοί και τελικά το προτιμώμενο σύστημα ρύθμισης του αγοραίου σεξ ήταν η καταστολή και η τιμωρία. Φυσικά δεν άργησε να έρθει η συνειδητοποίηση ότι η ποινικοποίησή του δεν θα οδηγούσε σε εξάλειψη. Στο Λονδίνο του 18ου

αιώνα έκαναν την εμφάνισή τους τα Μόλιζ Χάουζ (σπίτια των ομοφυλόφιλων) ή γκέι μπορντέλα.

Από αρχαιότερων χρόνων υπήρχε η πορνεία και στην Ιαπωνία, ενώ είναι γνωστά τα πλωτά μπορντέλα ή πλοία των λουλουδιών στην Κίνα, που ανεβοκατέβαιναν τον ποταμό Περλ ήδη από τον 7ο αιώνα. Τα επονομαζόμενα και lob-lob boats (παραφθορά του love-love boats) ήταν γεμάτα γυναίκες και οι πελάτες μπορούσαν να τα προσεγγίζουν με βάρκες. Στις πλάτες ληστών και πορνών, σύμφωνα με την έρευνα της Λίστερ, χτίστηκε η σύγχρονη Αμερική. Το 1718, γράφει, η Βρετανία πέρασε τον Νόμο περί Μεταφορών, επιτρέποντας για επτά χρόνια στα δικαστήρια να χορηγούν άδειες μεταφοράς εγκληματιών στην Αμερική σε περίπτωση κλοπής αντικειμένων αξίας μικρότερης από ένα σελίνι. Για πολλές φτωχές γυναίκες στη Βρετανία η κλοπή και η εκπόρνευση ήταν η μόνη λύση και πολλές από αυτές οδηγήθηκαν στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού με βάση αυτόν τον νόμο. Αλλά και στις ΗΠΑ συχνά αναγκάζονταν να εκπορνευτούν για να κερδίσουν τα προς το ζην – έγιναν τα γνωστά «κουτσουλισμένα περιστέρια». Γλαφυρές είναι οι περιγραφές της Λίστερ και σε ό,τι αφορά το αγοραίο σεξ στην Μπελ Επόκ, κατά τον 19ο αιώνα, σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και κατά τη διάρκεια των δύο παγκοσμίων πολέμων. Το βιβλίο ολοκληρώνεται με τα κινήματα και τη συλλογική δράση που αναπτύχθηκε με στόχο να δώσει φωνή στις εταίρες στη διάρκεια του 20ού αιώνα.

Σειρά εκτυπώσεων του 19ου αιώνα, που δίνουν τα ονόματα και τις ταρίφες διάσημων εργατριών του σεξ. Κάποιες φαίνεται να έχουν αντιγραφεί από χαρακτηριστικά του τυπογράφου Βενσέσλαου Χόλαρ, που εργαζόταν στην Αγγλία τον 17ο αιώνα.

Πόρνες που περπατούν στη λεωφόρο Νακανότσο της Γιοσιούαρα, γύρω στο 1795. Οι εργάτριες του σεξ που έμεναν εκεί ήταν συχνά όμορφα ντυμένες και είχαν υψηλή μόρφωση.

Σελίδα από άλμπουμ με ντραγκ. Το άλμπουμ περιέχει 35 φωτογραφίες παρενδυσιών και διεμφυλικών γυναικών κυρίως από τις δεκαετίες του 1860 και του 1870.

ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ ΦΩΝΗ

Η Λίστερ επικροτεί την προσπάθεια να αναλάβουν οι ίδιες οι πόρνες και οι πόρνοι την αφήγηση της ζωής τους. «Στερεότυπα, στίγμα και κιτρινισμός έχουν στο διάβα της Ιστορίας αποσιωπήσει τις εμπειρίες των ανθρώπων που πωλούν σεξ. Το στίγμα ώθησε, και συνεχίζει να ωθεί, πολλούς στη σιωπή, πράγμα που σημαίνει ότι το κυρίαρχο κοινωνικό αφήγημα για την εργασία στο σεξ έχει κατασκευαστεί και αξιολογηθεί από νομοθέτες, ηθικολόγους, γιατρούς και τα ΜΜΕ. Τα στερεότυπα της αμετανόητης πόρνης που σκανδαλίζει ή του τραγικού θύματος που έχει

ανάγκη να διασωθεί έχουν για καιρό καταπνίξει τις φωνές αυτών που πωλούν σεξ ως εργασία», σημειώνει στον πρόλογο του βιβλίου. Γι' αυτό και, ομολογεί στο «Κ», αυτό που επιθυμεί μέσω του βιβλίου είναι να επισημάνει ότι «χρειάζεται να ακούσουμε τους ίδιους τους εργάτες και τις εργάτριες του σεξ και να σταματήσουμε να προσπαθούμε να τους σώσουμε, να τους τιμωρήσουμε ή να τους ποινικοποιήσουμε. Οι εργάτες και οι εργάτριες του σεξ έχουν υποστεί απαγορεύσεις, φυλακίσεις, ακρωτηριασμούς, εξορίες και διάφορες άλλες φρικτές συμπεριφορές. Καμία από αυτές δεν κατάφερε να εξοστρακίσει την πορ-

«Η σεξουαλική εργασία είναι ΠΕΡΙΠΛΟΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ. Υπάρχουν αυτοί που αγαπούν τη δουλειά τους, αυτοί που δεν τους αρέσει και αυτοί που αναγκάζονται – αλλά κανείς δεν βοηθάει από την ποινικοποίηση και το στίγμα».

νεία, ούτε προφύλαξε κάποιους. Αυτό που συνέβη και συμβαίνει είναι ότι οι άνθρωποι αυτοί πρέπει να εργάζονται σε ολοένα πιο επικίνδυνες συνθήκες και έχουν πιο περιορισμένη πρόσβαση σε βοήθεια. Ήθελα λοιπόν οι άνθρωποι να δουν πόσο ανώφελη είναι η προσπάθεια να ξεφορτωθούν την πορνεία μέσω της τιμωρίας και να θυμώσουν για το γεγονός ότι όσοι εργάζονται στην πορνεία έχουν φιμωθεί από ανθρώπους με δύναμη που νομίζουν ότι ξέρουν τι είναι καλύτερο γι' αυτούς».

Εν τέλει, όλοι μας γνωρίζουμε ελάχιστα, αλλά έχουμε υποθέσει πολλά, για τους ανθρώπους που εργάζονται στο αγοραίο σεξ. «Θα ήθελα οι άνθρωποι να καταλάβουν ότι στο παρελθόν δεν υπήρξε ποτέ χώρος για τους εργαζομένους στην πορνεία να μιλήσουν για τους εαυτούς τους, αλλά τώρα υπάρχει. Υπάρχουν εκπληκτικές ομάδες δικαιωμάτων για τους εργάτες και τις εργάτριες του σεξ σε όλο τον κόσμο, που αγωνίζονται για τα δικαιώματά τους να είναι ασφαλείς και ελεύθεροι από την ποινικοποίηση και

την προκατάληψη», υπογραμμίζει η Κέιτ Λίστερ. «Η σεξουαλική εργασία είναι τόσο περίπλοκη εμπειρία και πάντα ήταν! Υπάρχουν αυτοί που αγαπούν τη δουλειά τους, υπάρχουν αυτοί που δεν τους αρέσει και υπάρχουν και αυτοί που αναγκάζονται – αλλά κανείς δεν βοηθάει από την ποινικοποίηση και το στίγμα, απλώς επιτρέπει στη βία να ανθίσει. Ελπίζω ότι το βιβλίο θα βοηθήσει να φανεί αυτό». ■

INFO

Εταίρες, ιερόδουλες και πόρνες, Κέιτ Λίστερ (μτφρ.: Ηλίας Μαγκλίνης), εκδόσεις Καπόν.